

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „návrh zákona“) predkladá skupina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

V programovom vyhlásení vlády SR sa vláda Slovenskej republiky zaviazala podporovať zvyšovanie povedomia o totalitných obdobiach slovenskej histórie. Predložený návrh zákona reaguje na tento záväzok a jasne pomenúva komunistický režim ako odsúdeniahodný, zločinný a nelegitímny, ktorý porušoval ľudské práva a slobody.

Okrem symbolického zadosťučinenia pre obete komunistického režimu a zvýšenia povedomia verejnosti o podstate komunistického režimu môže takáto právna úprava napomôcť pri stíhaní trestných činov extrémizmu. V aplikovanej praxi sa totiž stáva, že v rámci vyšetrovania trestných činov extrémizmu býva často potrebné za účelom objasnenia skutočností dôležitých pre trestné konanie vypracovanie znaleckého posudku, resp. odborného vyjadrenia. Znalcov, ktorí by sa venovali tejto problematike nie je veľa a vzhľadom na ich pracovné vyťaženie, ako aj vzhľadom k objemu posudzovaných extrémistických symbolov trvá vypracovanie znaleckých posudkov neprimerane dlhú dobu, čo má za následok predlžovanie trestného konania. Problém spôsobuje aj skutočnosť, že súčasné znenie zákona č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému (ďalej len „zákon“) je v niektorých častiach nepresné.

Nielen za účelom eliminovať potrebu vypracovania znaleckých posudkov, ktoré by preukazovali, že komunistický režim bol založený na ideológii, ktorá smerovala k potlačeniu základných práv a slobôd, ale aj z dôvodu jasného pomenovania, spresnenia a tvrdenia, že komunistický režim je nielen odsúdeniahodný, ale aj zločinný a nelegitímny, sa predkladá predmetný návrh zákona. Explicitne sa uvádza, že Komunistická strana Československa, ako aj Komunistická strana Slovenska, bola zločinnou a zavrhnutiahodnou organizáciou, ktorá vo svojej činnosti smerovala k potlačovaniu ľudských práv a demokratického systému. Deklaruje sa, že komunistický režim a tí, ktorí ho aktívne presadzovali, systematicky a trvalo porušoval ľudské práva a slobody, pričom obzvlášť závažným spôsobom utlačoval niektoré politické, sociálne a náboženské skupiny občanov. Ďalšou zmenou je, že časť preambuly zákona sa presúva do paragrafovej časti, čím sa stáva normatívnou súčasťou právneho predpisu. Vzorom pre vykonanie vyššie uvedených zmien je české znenie zákona č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti nemu.

Súčasťou predkladaného návrhu zákona je aj zákaz umiestňovania pamätníkov, pomníkov a pamätných tabúl oslavujúcich komunistický, fašistický alebo nacistický režim vrátane sankcionovania týchto úkonov a zákaz pomenovávanie ulíc a verejných priestranstiev po predstaviteľoch týchto zločineckých režimov.

Predkladaný návrh zákona nemá vplyv na rozpočet verejnej správy, nevyvoláva sociálne vplyvy, vplyvy na podnikateľské prostredie, na životné prostredie, ani na informatizáciu spoločnosti.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná a s právom Európskej únie.

B. Osobitná časť

K Čl. I

K bodom 1 a 2

Z hľadiska právnej teórie preambula právneho predpisu, nachádzajúca sa pred jeho záväznými článkami, nie je právne záväzná, ale vyjadruje hodnotovú orientáciu, základné princípy a môže slúžiť ako východisko pri interpretácii záväzného textu právneho predpisu. Túto teóriu uplatnil aj Ústavný súd vo svojom rozhodnutí, keď kvalifikoval preambulu k zákonu ako uvádzaciu vetu, ktorá má len interpretačný význam, ale nie je samotným textom zákona. Ústavný súd sa týmto záverom necítil byť kompetentný posudzovať súlad preambuly k zákonu s Ústavou SR (PL. ÚS 8/96).

Vzhľadom na vyššie uvedené sa súčasné znenie preambuly k zákonu č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému (ďalej len „zákon“) rozdeľuje v predkladanom návrhu zákona na preambulu a § 1, a to z dôvodu, aby ustanovenia obsiahnuté v § 1 návrhu zákona nemali len interpretačný význam, ktorý môže slúžiť pre neskorší výklad samotného zákona, ale aby sa stali normatívnou súčasťou zákona. Vzorom pre túto právnu úpravu, ako aj ďalšie právne úpravy, je znenie českého zákona č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti nemu.

Znenie preambuly (bod 1 návrhu zákona) je obsahovo totožné so súčasným znením časti preambuly v zákone, pričom v kontexte dodržiavania legislatívnych pravidiel pri tvorbe právnych predpisov sa na koniec preambuly pripojili slová „sa uzniesla na tomto zákone“.

Znenie § 1 (bod 2 návrhu zákona) vychádza zo súčasného znenia druhej časti preambuly v zákone a súčasného znenia § 1 zákona, pričom je doplnené o niektoré spresnenia najmä podľa vzoru českej právnej úpravy (už spomínaný zákon č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti nemu). Ďalšia zmena je legislatívno-technickej povahy, keď odkazy na konkrétne zákony boli z textu právneho predpisu presunuté do poznámok pod čiarou.

K bodu 3

Napriek tomu, že používanie symboliky a oslavovanie či obhajovanie komunistického režimu ako režimu, ktorý potlačoval základné práva a slobody, je postihnutelné aj prostriedkami trestného práva, pretrvávajú ešte z čias komunistického režimu na území Slovenskej republiky pamätníky, pomníky a pamätné tabule pripomínajúce predstaviteľov komunistického režimu, dôležité udalosti komunistického hnutia či obsahujúce komunistickú symboliku. Dokonca aj v období demokratického politického systému po páde komunistického režimu dochádza k umiestňovaniu rôznych pamätníkov, pomníkov, či pamätných tabúl venovaných predstaviteľom komunistického režimu v Československu z obdobia rokov 1948 až 1989. Orgány činné v trestnom konaní takéto konanie nepovažujú za dostatočné na naplnenie skutkovej podstaty trestných činov (napr. trestné činy podľa § 422 až 422d Trestného zákona) a v súčasnosti neexistuje žiadny iný

právny predpis, ktorý by v demokratickej Slovenskej republike zabraňoval umiestňovaniu pamätníkov, pomníkov a pamätných tabúl *de facto* oslavujúcich totalitné režimy.

Na základe vyššie uvedených argumentov sa navrhuje stanoviť zákaz umiestňovať na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach texty, vyobrazenia a symboly oslavujúce, propagujúce alebo obhajujúce režim založený na komunistickej ideológii. Výnimkou je situácia, ak by išlo o predstaviteľov režimu, ktorí sa aktívne zapojili do odporu proti komunistickému režimu. Porušovanie uvedeného zákazu bude sankcionované prostredníctvom novely zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov obsiahnutej v Čl. III.

Je dôležité uviesť, že v prípade prijatia navrhovanej právnej úpravy nedôjde v zmysle prechodného ustanovenia k odstraňovaniu, resp. zásahom do už existujúcich pamätníkov, pomníkov či pamätných tabúl (§ 7b).

K Čl. II

K bodu 1

Podľa § 2b ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov názvy ulíc a iných verejných priestranstiev určuje a mení obec všeobecne záväzným nariadením. V predkladanom návrhu zákona sa stanovuje zákaz určovať názov ulice alebo iného verejného priestranstva po predstaviteľoch fašistického, nacistického alebo komunistického režimu. Rovnako ako v Čl. I bode 3 návrhu zákona je výnimkou situácia, ak by išlo o predstaviteľov režimu, ktorí sa aktívne zapojili do odporu proti komunistickému režimu.

K bodu 2

V prípade prijatia navrhovanej právnej úpravy nedôjde v zmysle prechodného ustanovenia k premenovávaniu už existujúcich názvov ulíc a iných verejných priestranstiev (§ 30g).

K Čl. III

K bodu 1

Súčasťou predkladaného návrhu zákona je aj novelizácia zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“). Rozširuje sa skutková podstata priestupku extrémizmu podľa § 47a zákona o priestupkoch tak, že tohto priestupku sa dopustí aj ten, kto umiestni na pamätníku, pomníku alebo pamätnej tabuli text, vyobrazenie alebo symbol oslavujúci, propagujúci alebo obhajujúci režim založený na komunistickej, fašistickej alebo nacistickej ideológii alebo jeho predstaviteľa, alebo kto takéto uzmiestnenie iniciuje, rozhodne o ňom, umožní ho alebo sa na ňom inak podieľa. Za priestupok sa bude považovať aj také konanie, keď osoba napriek predchádzajúcej výzve obsiahnutej v rozhodnutí o spáchaní priestupku neodstráni protiprávny stav.

K bodu 2

Dopĺňa sa nový odsek 2, v ktorom sa ustanovuje, že rozhodnutie o spáchaní priestupku podľa odseku 1 písm. d) alebo e) (konkrétne výrok rozhodnutia) musí obsahovať aj výzvu na odstránenie protiprávneho stavu, a to najneskôr v lehote do 60 dní. Za priestupok sa bude považovať aj situácia, keď páchatel' priestupku podľa odseku 1 písm. d) neodstránil protiprávny stav, ktorý spôsobil, a preto môže byť rozhodnuté o spáchaní priestupku podľa ustanovenia odseku 1 písm. e), v ktorom bude určená nová lehota na odstránenie protiprávneho stavu, a to aj opakovane, až kým nedôjde k náprave.

K bodu 3

V tomto bode návrhu zákona sa upravuje znenie doterajšieho ustanovenia § 47a ods. 2 (po novom odsek 3), podľa ktorého bola stanovená pokuta za spáchanie priestupkov podľa odseku 1 pre všetky rovnako, vo výške 500 EUR. Navrhovanou právnou úpravou dôjde k odstupňovaniu udeľovaných pokút, a to vo výške do 500 EUR za priestupky podľa odseku 1 písm. a) až c), vo výške do 1000 EUR za priestupok podľa odseku 1 písm. d) a vo výške do 2000 EUR za priestupok podľa odseku 1 písm. e), t.j. v prípade, ak napriek výzve nedôjde k odstráneniu protiprávneho stavu v určenej lehote, a to aj opakovane.

K Čl. IV

Navrhuje sa stanoviť zákaz umiestňovať na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach texty, vyobrazenia a symboly oslavujúce, propagujúce alebo obhajujúce režim vojnovej Slovenskej republiky alebo iný režim založený na fašistickej alebo nacistickej ideológii a ich predstavitel'ov; to sa nevzťahuje na predstavitel'ov režimu, ktorí sa aktívne zapojili do protifašistického odboja. Toto ustanovenie je analogické k zakazu komunistických pamätníkov, pomníkov a pamätných tabúl navrhovaných v Čl. I bode 3. Porušovanie uvedeného zákazu bude sankcionované prostredníctvom novely zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov obsiahnutej v Čl. III tohto návrhu zákona.

Je dôležité uviesť, že v prípade prijatia navrhovanej právnej úpravy nedôjde v zmysle prechodného ustanovenia k premenovávaniu už existujúcich pamätníkov, pomníkov či pamätných tabúl (§ 6b).

K Čl. V

Navrhuje sa účinnosť predkladaného návrhu zákona so zohľadnením potrebnej dĺžky legisvakančnej lehoty na 16. novembra 2020. Dátum účinnosti návrhu zákona je symbolicky stanovený na deň prvej protirežimovej študentskej demonštrácie v Bratislave a zároveň v predvečer štátneho sviatku – Dňa boja za slobodu a demokraciu, ktorý je spomienkou na udalosti 17. novembra 1989.